

**МОНГОЛ УЛСЫГ 2021-2025 ОНД ХӨГЖҮҮЛЭХ ТАВАН ЖИЛИЙН ҮНДСЭН
ЧИГЛЭЛД БАЙГАЛЬ ОРЧИН, АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛЫН ЧИГЛЭЛЭЭР ТУСГАГДСАН
ЗОРИЛТ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙГ ТАЙЛАН**

2024.01.22

ЗУРГАА.НОГООН ХӨГЖИЛ

Зорилго 6. Хүрээлэн байгаа орчны бохирдол, доройтлыг бууруулах, байгалийн баялгийг зүй зохистой ашиглах, нөхөн сэргээх, байгальд ээлтэй дэвшилтэт ногоон технологи нэвтрүүлж уур амьсгалын өөрчлөлтийг сааруулах, дасан зохицох бодлогыг хэрэгжүүлж хүн амын эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах эрхийг хангана.

1. Өлзийт сумын Сангийн далай орчмын 6560 га талбайг аймгийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2021 оны 04/05 дугаар тогтоолоор аймгийн тусгай хамгаалалтад авч, тухайн газарт мөрдөх дэглэмийг баталсан. Онги, Таац голын урсац бүрэлдэх эх бүхий Уянга, Нарийнтээл сумдын нутагт орших “Хангайн нуруу”-ны салбар уулсын үзүүр төгсгөл хэсэг, Баруунбаян-Улаан, Богд сумдын нутагт орших “Зүүн богд уул”-ын нийт 154.170 га тус тус байгалийн нөөц газрын ангиллаар Улсын тусгай хамгаалалтад авах тухай аймгийн Засаг даргын саналыг аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2023 оны 04 дүгээр сарын 14-ны өдрийн 18/03 дугаар тогтоолоор дэмжсэн. Тус тусгай хамгаалалтад авах санал уламжлах тухай тогтоолыг Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яаманд хүргүүлээд байна.

2. Аймгийн байгалийн ургамлын тархац, нөөцийн судалгаа хийлгэх ажлыг ШУА-ийн Ботаникийн цэцэрлэгт хүрээлэнгээр хийлгэхээр ажил гүйцэтгэх гэрээ байгуулж, гүйцэтгүүлсэн. Судалгааны ажлын хүрээнд аймгийн 19 сумын нутгаар нийт 4984 км маршрутын дагуу хээрийн судалгааны ажлыг явуулсан. Судалгааны үр дүнгээр 61 овгийн 238 төрлийн 517 зүйл ургамал бүртгэгдэж, нэн ховор ургамлын 12 овгийн 13 зүйл ургамлын 48 тархцын цэг, ховор ургамлын 17 овгийн 31 зүйл ургамал, эмийн болон хүнсний ашиглалтад өртөж буй 111 зүйл ургамлын 1059 тархцын цэгийг тогтоосон.

3. Аймгийн хэмжээнд 2021-2023 онд ашигт малтмал олборлолтын үйл ажиллагааны улмаас эвдрэлд орсон 349,75 га газарт техникийн, 65,9 га газарт биологийн нөхөн сэргээлтийн ажлыг үйл ажиллагаа явуулсан аж ахуйн нэгжүүдээр холбогдох стандартын дагуу хийлгэж, талбайг актаар хүлээн авч ажилласан.

4. 2021-2023 онд нэн ховор, ховор амьтдад болох аргаль, янгир, халиун буга, бор гөрөөс зэрэг амьтдад биотехникийн арга хэмжээ авах ажлыг зохион байгуулж, нийт 15 сумын 133 цэгт 4150 боодол өвс, 10.8 тонн хужир тавьж өгөх ажлыг холбогдох сумдын ЗДТГ, БОХУБ, Байгаль хамгаалагч, ТББ-ууд, нөхөрлөлийн гишүүдтэй хамтран хийж гүйцэтгэсэн.

Өвөрхангай аймгийн ерөнхий агнуур зохион байгуулалтын судалгаа, 2024-2028 онд хэрэгжүүлэх ан агнуурын менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах ажлыг мэргэжлийн байгууллага “Авралын эрэлд” ХХК-иар хийлгүүлж, ерөнхий агнуур зохион байгуулалтын судалгааны тайлан, аймгийн ан агнуурын менежментийн төлөвлөгөөний төслийг аймгийн ИТХ-аар хэлэлцүүлж, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яаманд хүргүүлээд байна.

5. Байгаль орчны хууль тогтоомж, ногоон хөгжил, тогтвортой хөгжлийн боловсролыг олон нийтэд сурталчлан таниулж, стандарт, хэм хэмжээг мөрдүүлэн, байгаль хамгаалалд иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлэх зорилгоор 2021-2023 онд орон нутгийн “Соёмбо” болон МҮОНР телевиз, ӨВ live.mn сайт, эх бэлтгэлийн “Оюунана брэнд” ХХК-тай хамтран ажиллах гэрээ байгуулж, 156 эх бэлтгэл, сурталчилгааны фостер, 55 удаагийн мэдээ, 15 сэдвийн сурвалжилга, 10 шторк, шууд live нэвтрүүлгүүдийг хийлгэж байгууллагын цахим хуудас болон сайтаар иргэд олон нийтэд хүргэж, иргэд, өсвөр үеийнхэнд 25 удаагийн сургалт, 2 удаагийн чуулган зохион байгууллаа.

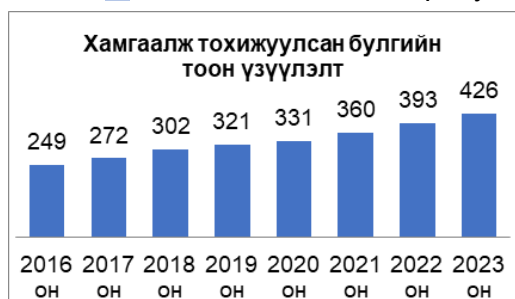
6. Ашигт малтмалын олборлолтын үйл ажиллагаа явуулж байгаа ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрөл бүхий аж ахуйн нэгжүүд техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлтийг тухайн жилийн батлагдсан уулын ажлын төлөвлөгөө, байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд заагдсан хэмжээгээр хийж гүйцэтгэсэн. Үүнд “АУМ-Алт” ХХК Өлтийн хөндийд

техникийн нөхөн сэргээлт 40 га, биологийн нөхөн сэргээлт 3 га, “Баярсгоулд” ХХК техникийн нөхөн сэргээлт 15 га, биологийн нөхөн сэргээлт 5.1 га, “Өгөөмөр-Өргөө” ХХК техникийн нөхөн сэргээлт 2.79 га, биологийн нөхөн сэргээлт 4 га талбайд хийж гүйцэтгэсэн. Мөн хууль бус ашигт малтмал олборлолтын улмаас эвдрэлд орж нөхөн сэргээгдээгүй орхигдсон 25.2 га газарт байгаль орчинд учруулсан хохирол, нөхөн сэргээлтийн зардал болон дүйцүүлэн хамгаалалтын хүрээнд нөхөн сэргээлт хийлгүүлж ажилласан. Энэ онд аймгийн хэмжээнд техникийн нөхөн сэргээлтийг 82.99 га, биологийн нөхөн сэргээлтийг 12.1 га талбайд, нийт 95.09 га талбайд хийж гүйцэтгэсэн байна.

7. Аймгийн хэмжээгээр төв суурин газрын ногоон байгууламжийн хэмжээ 2020 оны суурь түвшингээс 85 га-р нэмэгдэж нийт 216,8 га болж нэмэгдсэн бөгөөд Арвайхээр сумын ногоон байгууламж 45 га талбайгаар нэмэгдэж, 2021-2023 онд улс, орон нутгийн төсөв, өөрийн хөрөнгөөр ойжуулалт 93 га, байгалийн сэргэн ургалтад туслах ажил 15 га, ойн зурвас байгуулах ажил 55 га д хийгдсэн.

Төв суурин газрын ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх ажлыг улс, орон нутгийн төсөв, айл өрх, албан байгууллага, хувийн хэвшлийн хөрөнгөөр санхүүжүүлсэн бөгөөд 2021-2023 онд сумдын орон нутгийн хөгжлийн сангаас 1,2 тэр бум төгрөг, байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээх арга хэмжээний зардал болон орон нутгийн төсвөөс 1,7 тэрбум төгрөг, хувийн хөрөнгөөр 180,0 сая төгрөг нийт 3,1 тэрбум төгрөг зарцуулсан байна.

8. Аймгийн хэмжээнд бүх сумдын хүн амын ус хангамжийн эх үүсвэрийн хамгаалалтын бүсийг тухайн сумын Засаг даргын захирамжаар тогтоож, хамгаалалтын бүсийн дэглэмийг мөрдөн ажиллаж байна. 2021-2023 онд байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээх арга хэмжээний зардал, орон нутгийн төсөв болон хувийн хэвшлийн хөрөнгөөр 18 суманд нийт 80 булаг, шанд, рашааны эхийг хашиж хамгаалан нутгийн иргэдэд хариуцуулсан.

9. Дэлгэрэх голын голдрилын төгсгөл хэсэг болох 820,0 м газарт голын голдрилыг шулуутгах ажлыг “Өндөр Сант хайрхан” ХХК хийж гүйцэтгэн хүлээлгэн өгсөн. Тус ажлын хүрээнд 820,0 м газарт үерээс хамгаалах далан, бетонон доторлогоо, 2 ш үерийн хоолой, 40x60 м хэмжээтэй бэхэлгээний шүд зэрэг барилга байгууламжийг зураг төсвийн дагуу хийж гүйцэтгэж, дээрх газарт ногоон байгууламж нэмэгдүүлэх зорилгоор 1000 м газарт хамгаалалтын хашаа барьж, 3 ш сүүдрэвч байгуулж, 12000 гаруй мод бут, сөөгийг 2,4 га талбайд тарьсан. Нарийнтээл сумын Их булаг хэмээх газарт хөв цөөрөм байгуулах ажлын зураг төслийг 2022 онд усны мэргэжлийн байгууллага “Гидрофонтан” ХХКомпаниар гүйцэтгүүлж, 2023 онд тус зураг төслийн дагуу хөв цөөрөм байгуулах ажлыг “Усны барилга” ХХК улсын төсвийн 335.220.690, “Баянтээг” ХК нийгмийн хариуцлагын хүрээнд 56.0 сая нийт 391.220.690 төгрөгний санхүүжилтээр гүйцэтгэж улсын комист хүлээлгэн өгсөн.

10. Хужирт сумын төвийн хүн амын усан хангамжийн эх үүсвэрийн нөөцийг үнэлэх судалгааны ажлыг “Карст” ХХКомпани гүйцэтгэн сумын төвийн хүн амын усан хангамжийн эх үүсвэрийн нөөцийг үйлдвэрлэлийн В зэргээр 18.0 л/с буюу 1555.2 м3/ хоногоор тогтоогдсон.

Хайрхандулаан суманд усны нөөцийг тогтоох ажлыг тусгай зөвшөөрөл бүхий “Цагаан зуун” ХХК-иар гүйцэтгүүлж, Бат-Өлзий сумын төвийн ундны усны нөөцийг тогтоолгож, Арвайхээр сумын төвийн газрын доорх усны эрэл хайгуулын ажлыг хийлгэхээр БОАЖЯам, Усны газарт санал хүргүүлсэн.

11. Орчны бохирдлыг бууруулах үндэсний хорооноос Арвайхээр хотын нэгдсэн хогийн цэг дээр аюултай хог хаягдлыг хадгалах, агуулах байрыг барих барилгын ажил одоогийн байдлаар 70 хувийн гүйцэтгэлтэй байна.

“Арвайхээр тохижилт үйлчилгээ” ОНӨААТҮГ нь 2021 онд хаягдал хуванцар дахин боловсруулах үйлдвэр барьж хатуу хуванцарыг хайлуулан хашааны шон, замын хашлага, бохирын кальцо зэрэг бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэж эхэлсэн. “Тэрбум мод” үндэсний хөдөлгөөний

хүрээнд тарьсан модны хашаа, хашлаганд шаардагдах хашааны шон нийлүүлэхээр Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газартай гэрээ байгуулж нийт 36 тонн хуванцраар 3600 ширхэг шон хийж хүлээлгэн өгсөн. Уг арга хэмжээнд байгаль орчин нөхөн сэргээх арга хэмжээний зардлаар 18,0 сая төгрөгийн санхүүжилт олгосон. Мөн орон нутгийн төсвийн 15,0 сая төгрөгөөр нягтруулах пресслэгч төхөөрөмж, тус бүр 9,0 сая төгрөгийн үнэ бүхий ангилан ялгах 2 ш хогийн сав нийлүүлж дэмжлэг үзүүлсэн.

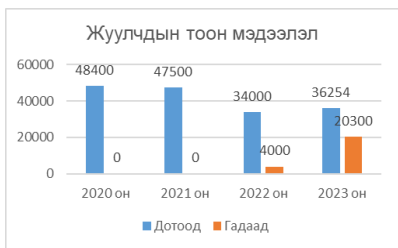
-Арвайхээр тохижилт үйлчилгээ ОНӨААТҮГ аймгийн төвүүдийн хатуу хог хаягдлын менежментийг сайжруулах МОН-9206 төслийн хүрээнд 45,0 сая төгрөгийн санхүүжилт авч хүчин чадал сайтай хуванцар бутлагч машин авч ашиглалтад оруулан 2022 онд хог хаягдлыг ангилан ялгах, хуванцарыг дахин боловсруулах зорилгоор 29,9 тн хуванцрыг буталж нийт 2985 ширхэг хашааны шон хийсэн.

Аймгийн хэмжээнд дахивар бүтээгдэхүүн бэлтгэн нийлүүлэх ажлын хүрээнд 14 суманд хоёрдогч түүхий эд хүлээн авах 28 цэг байгуулагдаж, 301,8 тн дахивар хаягдлыг цуглуулан аймгийн төвд үйл ажиллагаа явуулдаг “Эко цэнэ”, “Цэмцгэр” төвүүд болон Улаанбаатар хот руу нийлүүлээд байна.

Аймгийн хэмжээнд 14 сум хоёрдогч түүхий эд пресслэх 21 төхөөрөмжтэй болж лус, орон нутаг, төсөл хөтөлбөрийн 78,5 сая төгрөг зарцуулагдсан байна.

12. Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамнаас зохион байгуулсан аялал жуулчлалын зочлох үйлчилгээний цахим сургалтад тус аймгаас жуулчны бааз, зочид буудлын менежер, удирдлагын сургалтад 15, хөтчийн сургалтад 12, зочин хүлээн авагч, зөөгчийн сургалтад 8 иргэн, “Ногеса” сургалтын төвтэй хамтран зохион байгуулсан аялал “Ковидын дараах сэргээн босголт” сэдэвт сургалтад Хархорин, Бат-Өлзий, Хужирт, Уянга, Арвайхээр сумдын нийт 50 гаруй аж ахуйн нэгж, төрийн байгуулагуудын төлөөллүүд тус тус хамрагдсан.

-Аймгийн Политехникийн коллежтой хамтран 2022-2023 оны хичээлийн жилд аяллын хөтөч, зочид буудлын үйлчилгээний ажилтны ангид аялал жуулчлалын үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа орон нутгийн 50 иргэнийг суралцуулах ажлыг зохион байгуулж, 36 иргэнд мэргэжлийн үнэмлэхтэй олгосон.

МУ-ыг 2021-2025 онд хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэлд ногоон хөгжил, аялал жуулчлалын чиглэлээр нийт 12 зорилт арга хэмжээ тусгагдсан бөгөөд 2023 оны жилийн эцсийн байдлаар 97,5 хувьтай хэрэгжсэн байна.

ХЯНАСАН
БАЙГАЛЬ ОРЧИН, АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛЫН
ГАЗРЫН ДАРГА

Г.БАЯСГАЛАН

БИЕЛЭЛТ НЭГТГЭСЭН
БОДЛОГЫН ХЭРЭГЖИЛТ, ХҮНИЙ НӨӨЦ, ДОТООД
АЖИЛ ХАРИУЦСАН АХЛАХ МЭРГЭЖИЛТЭН

Э.ЗОЛЗАЯА